

امروزه بیش از هر زمان دیگری، «میان‌روی در مصرف» به عنوان یک ارزش دینی و انسانی خودنمایی می‌کند. این اصلی است که در همه‌ی سطوح زندگی فردی و اجتماعی و نیز در سطح خانواده مطرح است و رعایت آن، مدیریت صحیح هزینه‌ها، نظم اقتصادی و سلامت خانواده را در پی دارد.

هر خانواده، سازمان و بنگاه اقتصادی کوچکی است که در وهله‌ی نخست به مدیریت منابع نیاز دارد؛ یعنی عدم رقابت در مسیر چشم و هم‌چشمی‌ها، اعتدال در نوع هزینه‌کردن‌ها، و جلوگیری از ریخت و پاش‌ها و اسراف‌کاری‌ها.

اعتدال و تدبیر در زندگی

اسلام نیز بر اعتدال و میان‌روی در حوزه‌های گوناگون زندگی به شدت تأکید کرده است. از جمله‌ی این حوزه‌ها، رعایت اعتدال و تدبیر در چگونگی مصرف است. تا جایی که آن را از ویژگی‌های مؤمنان دانسته و مصرف بیش از حد و اسراف‌آمیز را، از صفات شیطان شمرده است. **امام صادق (ع)** فرموده است: «مؤمن به خوبی به مردم یاری می‌رساند، کم‌هزینه است و خوش تدبیر در زندگی» [الحیة، جلد ۴، ص ۳۵].

امام حسن عسکری (ع) نیز می‌فرماید: «بر تو باد رعایت میان‌روی و دوری از اسرافکاری که عملی شیطانی است» [همان، ص ۳۰۸].

این در حالی است که در

دنیاى مدرن امروز، انسان مدام بر طبل

مصرف می‌کوبد. علت هم آن است که در سرمایه‌داری جدید، صاحبان صنایع تولیدی که ابتدا کم و بیش در راستای تأمین نیازهای واقعی مردم حرکت می‌کردند، به مرور زمان و به تدریج برای سود بیشتر، نیازهای کاذبی برای انسان‌ها تعریف کردند و با تبلیغات فریبنده، به تحریک امیال آدمی - و نه نیازهای واقعی او - پرداختند. تا برای ارضای همان امیال و نیازهای کاذب، چرخه‌ی تولید خود را تنوع و سرعت ببخشند و از آن‌جا که امیال مذکور زاییده‌ی حرص آدمی و بی‌پایان هستند، این راه، راهی مطمئن برای تولید هرچه بیشتر و سودآوری آن‌ها به حساب می‌آید.

بر طبل مصرف نکوبیم

آداب زندگی

حسین امینی پویا

مصرف می‌کنم، پس هستم

از نظر فرهنگی نیز روی این قضیه کار می‌کردند؛ تا جایی که در دنیای ساخته و پرداخته‌ی سرمایه‌داران، مصرف کردن به معیار اصلی انسان‌ها تبدیل شده است. تعریف سنتی انسان، یعنی «حیوان ناطق»، منسوخ شده است و در دنیای جدید، انسان «حیوان مصرف‌کننده» معرفی شده در واقع، شعار انسان مدرن به «مصرف می‌کنم، پس هستم» تغییر یافته است. متأسفانه این وضعیت در جامعه‌ی خود ما نیز کم و بیش

پدید آمده است و افرادی به این دام افتاده‌اند. رواج کالاهای تجملی، پیروی از انواع مدها و امکانات مالی گزافی که در این زمینه‌ها هزینه می‌شود، گواه صادقی بر این مدعاست. به هرروی، انسان در دنیای جدید، بر مبنای خرید و فروش کالاهای پررُزق و برق‌تجملاتی ارزش‌گذاری می‌شود؛ چرا که اصالت با مصرف است. به عبارت دیگر، کالا ارزش آدمی را تعیین می‌کند. انسان امروز در زندگی مدرن همه‌ی نیروها و حتی اوقات فراغت خود را قربانی تأمین مصرف‌هایی می‌کند که همیشه پیشاپیش او می‌دوند.

قناعت و آرامش

امام صادق (ع) چه قدر زیبا فرموده است: «باید کسب تو برای تأمین زندگی، از حد آدم‌های کم کار بگذرد و به اندازه‌ی اشخاص حریص دنیادوست نیز نرسد. پس خود را در کسب و کار در حد انسان باانصاف و آبرودار نگاه دار و به کسب آن چه برای انسان مورد نیاز است، بپرداز» [الحیاء، جلد ۷، ص ۴۷۰].

اگر انسان به قناعت بپردازد و از چشم و هم‌چشمی‌ها دست بردارد، آرامش بیشتر خواهد داشت. این همان است که امامان ما به آن اشاره کرده‌اند: «به آن چه خداوند برای تو تقسیم کرده است، قانع باش. به آن چه در دست دیگران است، نگاه نکن و آن چه نمی‌یابی آرزو مکن که هرکس قانع شد، سیر شد و هرکس قانع نشد، سیر نشد» [کافی، جلد ۸، ص ۲۴۳، امام صادق (ع)].

«و نیز، هرکس به اندازه‌ی کفاف قناعت کند، آرامش خاطر خویش را تأمین کرده است و به زندگی باآسایشی دست‌یافته است» [الحیاء، جلد ۴، ص ۳۷۲، امام علی (ع)]. البته وقتی می‌گوییم اسلام با اسراف مخالف است، باید بدانیم در نگاه اسلام، اسراف تنها به جنبه‌ی کمی و اندازه‌ی بهره‌وری از مال و ثروت محدود نمی‌شود.

اسلام، درست و بهینه مصرف نکردن را نیز از مصادیق اسراف برمی‌شمرد. امام صادق (ع) می‌فرماید: «اسراف عبارت از آن است که لباس نو (و آبرومندان) را در جایی بپوشی

که باید لباس فرسوده (و لباس کار) پوشید» [کافی، جلد ۴، ص ۱۵۲].

و نیز فرموده است: «در آن چه مایه‌ی اصلاح بدن (و تندرستی) می‌شود، اسراف نیست، بلکه اسراف در چیزی است که مال را تلف می‌کند و به بدن آسیب می‌رساند» [همان، ص ۱۵۴].

به علاوه اعتقاد به آخرت و اصالت دادن به آن چارچوبی برای مصرف شخصی مسلمان ایجاد می‌کند. این همان است که امام حسن (ع) می‌فرماید: «مؤمن توشه برمی‌دارد کافر کامرانی می‌کند» [الحیاء، جلد ۴، به نقل از بحار، ج ۷۸، ص ۱۱۶].

بله مسلمان می‌کوشد به برگرفتن بهترین توشه به سوی آخرت خویش کوچ کند.

امام سجاد (ع) در توصیه‌ای فرموده است: «شخص باید که با میانه‌روی و مراعات کفاف خرج کند و مقداری از مال (و امکانات) خود را از پیش برای آخرت خود بفرستد که این‌گونه رفتار، نعمت را بهتر باقی می‌دارد و به افزون شدن نعم از جانب خداوند بزرگ، نزدیک‌تر است و برای عاقبت (عافیت) انسان سودمندتر» [الحیاء، جلد ۴، ص ۳۶۳].

می‌بینید که اسلام با هزینه‌کردن‌های تجملی و بی‌حساب و کتاب مخالف است.

منابع

۱. شریعتی، علی. تاریخ تمدن (مجموعه‌ی آثار، جلد ۱۲). انتشارات قلم. چاپ دوم.
۲. حکیمی، محمد رضا و ...، الحیاء (ج چهارم و هفتم). دفتر نشر و فرهنگ اسلامی.

